

## צדק סביבתי

כתבו: איילת דביר, רחל הריסון  
נכתב במסגרת השתלמות מורים פיתוח והעשרת חומרי למידה- מהעמקה לליבה (מדעי הסביבה)  
תשע"ה.

ציוד נדרש: מחשב ברקו וקישור לאינטרנט

מושגים:

**צדק סביבתי חברתי:** צדק סביבתי הוא אידאל שחברות מודרניות ודמוקרטיות שואפות אליו, ופקידי  
ממשלה ומתכננים רבים תומכים בו כיעד.

צדק סביבתי הוא חלוקה שוויונית וצודקת של משאבים ושל מפגעים סביבתיים בין אזורי מגורים  
שונים, בין מרכז מדינה לשוליה ובין מדינות העולם.

מהלך השיעור:

א. הקדמה: הקרנת סרט + שאלות

<http://geo-video.cet.ac.il/ShowItem.aspx?ItemID=3f147882-cf1b-421a-8a15-4df61e94d8ad&lang=HEB>

### שאלות לדין

1. במה בא לידי ביטוי (אי) הצדק החברתי-סביבתי בסרט?
2. הסרטון מבוסס על מקרים שהתרחשו במציאות - הן בארץ והן בעולם. האם אתם מכירים מקרים כאלו?
3. לפי דעתכם, מהם הגורמים שהביאו למצב המתואר בסרטון?
4. האם עלינו כחברה לשאוף למצב של צדק חברתי-סביבתי? אם כן, כיצד עושים זאת?
5. מדוע התקוממות של תושבים נגד עוולות חברתיות-סביבתיות נושאת פרי במקומות אחדים ונכשלת במקומות אחרים?
6. גם ברמה העולמית מדברים על אי צדק חברתי-סביבתי. מה היה התסריט לו במקום שתי השכונות המופיעות בסרטון היו מופיעות שתי מדינות?

ב. הגדרת המושג: צדק סביבתי משלב בין שני עקרונות אלו במטרה להבטיח שכל קבוצות האוכלוסייה ייהנו בצורה שווה מסביבה נקייה יותר מסיכונים סביבתיים. צדק סביבתי עוסק בתנאי חיים וסביבה ביישובים בכלל ובישראל בפרט כמו: טיפול בביוב, איכות מים, זיהום אוויר, נגישות לתחבורה ציבורית, שטח ציבורי ירוק לנפש.

בהתאם להגדרת המושג צדק סביבתי, דונו בדוגמאות של דילמות המפורטות בשיעור דילמות סביבתיות: שימור מול פיתוח, מרכז מול פריפריה עלות מול תועלת, צמצום שטחים פתוחים.

בקשו מהתלמידים שתי דוגמאות למצבים בסביבה- שיכתבו טיעונים- כלכליים מול טיעונים אתיים (מוסריים). מצורף דף עבודה בנושא וכן שאלות נוספות בנושא. (מתורגם לערבית)

ג. סיכום: המלצה לסרט באורך מלא: " עידן הטיפשות" (נמצא ביוטיוב )

אנגלית עם כתוביות בעברית

בסרט יש נקודות רבות למחשבה בנושא צדק סביבתי, שיוויון משבר הסביבתי ההתחממות הגלובלית ועוד. למי שלא רוצה להראות את כל הסרט הנה כמה נקודות חשובות :

דקה 20- חוסר שיוויון כפר בניגריה עם נפט

דקה 28- מלחמות סביב משאבי טבע

1:10:35 חלוקת משאבים מדיניות סביבתית

1:12:00 - המלצה על חלוקת מזון בזמן מלחמה- מרעה משותף

1:15:30 אסונות טבע מהשפעת האקלים עד לסוף העולם..

---

## דף עבודה בנושא צדק סביבתי:

- א. לפניכם תיאורים של שלושה מפגעים סביבתיים. קראו אותם.
- ב. איזה מפגע מעלה שאלות של צדק סביבתי, ואיזה מפגע אינו מעלה שאלות אלו? הסבירו.
1. זיהום אוויר גבוה ישור בשעות הקרובות – המשרד להגנת הסביבה מזהיר: זיהום אוויר גבוה ישור בשעות הקרובות עקב השרב הכבד הנמשך מאז אתמול. באוויר יהיו ריכוזים גבוהים של חלקיקי אבק המסכנים אוכלוסיות רגישות, כגון חולים במחלות נשימה, ילדים וקשישים.

האם זהו מקרה המעלה שאלות של צדק סביבתי? \_\_\_\_\_

מדוע? \_\_\_\_\_

2. תמונות מהחצר האחורית של המדינה – איך שכונת הרפכת בעיר לוד נראית דרך עדשת מצלמה של צלם, שהגיע לשם לראשונה? אוהד צויגנברג מספר על התהליך, שעבר בהתקרבות אל המקום. המקום הזכיר לו מדינת עולם שלישי יותר מאשר את תל-אביב, שנמצאת רק כרבע שעה של נסיעה משם. זהו תיעוד של שכונה, שאינה מופיעה על המפה...

"מה שראיתי במפגש המידי עם המקום, היה בעיקר עזובה והזנחה. הסתובבתי שם בתחושה שאני נמצא בארץ אחרת, אולי באמת באחת ממדינות העולם השלישי."

האם זהו מקרה המעלה שאלות של צדק סביבתי? \_\_\_\_\_

מדוע? \_\_\_\_\_

3. חשש: זיהום האוויר בחיפה גורם לעלייה במומים בעובר – בהשוואה בין דגימות מי שפיר שנלקחו בשני בתי חולים, "מאיר" בכפר סבא ו"כרמל" בחיפה, נמצא הבדל מובהק בין מספר המומים בשני האזורים. החוקרים חושדים בזיהום האוויר באזור חיפה, וטוענים שזהו ממצא מדאיג במיוחד.

האם זהו מקרה המעלה שאלות של צדק סביבתי? \_\_\_\_\_

מדוע? \_\_\_\_\_

**1. בעיית האוויר המזוהם באיזור מפרץ חיפה**

היכנסו לאתר הקואליציה לבריאות הציבור: <http://www.phc.org.il/>

היכנסו גם לקישורים הבאים וענו על השאלות הבאות:

**<https://www.youtube.com/watch?v=2P5pp60karY> שידור על מצב האוויר במפרץ חיפה-**

מהי הטענה של אנשי הקואליציה לבריאות הציבור?

מהו תפקידה של הממשלה ומה תפקידם של המפעלים?

אלו שיקולים כלכליים עמדו בפני המפעלים שלא טפלו בבעיית הפליטות החריגות?

אלו טיעונים אתיים יש לכם כלפי הממשלה ומפעלים אלו לאור הדוח המובא באתר זה?

**2. בניית מלון בחוף פלמחים**

הציגו את השיקולים הכלכליים לבניית המלון והביאו את השיקוליים האתיים לשלילת בניית המלון.

היעזרו בידע על מאבק המפורסם <http://www.teva.org.il/?CategoryID=367&ArticleID=8500>

מה היו תוצאות המאבק?